

Master of Library & Information Science (M.Lib & I.Sc) P16

ग्रंथालय आणि माहिती शास्त्र निष्णात शिक्षणक्रम (P16)

उद्दिष्टे

१. माहितीचा संग्रह आणि प्रतिप्राप्ती यांचे महत्व जाणून घेणे.
२. माहिती प्रतिप्राप्ती साठी लागणारी कौशल्ये विकसित करणे.
३. ग्रंथालय ही मध्यवर्ती संकल्पना समजून त्या अनुषंगाने मूल्यमापन व व्यवस्थापन समजून घेणे.
४. संशोधन पद्धती आत्मसात करणे.
५. ग्रंथालयात माहिती तंत्रज्ञानाचा अवलंब करणे.

निष्पत्ती

१. माहितीचा संग्रह आणि प्रतिप्राप्ती यांचे महत्व लक्षात येते.
२. माहिती प्रतिप्राप्ती साठी लागणारी कौशल्ये विकसित होतात.
३. संशोधनाबद्दल जागरूकता व आवड निर्माण होते.
४. माहिती तंत्रज्ञानाचा ग्रंथालयीन कामकाजात उपयोग करता येतो.

अभ्यासक्रम

१. LIB010 : प्रलेख वर्णन, प्रक्रिया, प्रतिप्राप्ती वितरण

उद्दिष्टे

१. माहिती संग्रहण आणि प्रतिप्राप्ती म्हणजे काय ते स्पष्ट करणे.
२. माहिती संग्रहण आणि प्रतिप्राप्ती पद्धती चे घटक, कार्य व मूल्यमापन समजून घेणे.
३. निर्देशनाची तत्वे, प्रकार, पद्धती यांची माहिती घेणे.
४. उल्लेख निर्देशन, सायन्स सायटेशन इंडेक्स, कि वर्ड निर्देशन यांचे स्वरूप व कार्यपद्धती जाणून घेणे.
५. थिसॉर्सचे कार्य माहित करणे.
६. माहिती शोधाची तंत्रे , माहिती एकीकरण आणि पुनर्संघटनाची आवश्यकता समजून घेणे.

निष्पत्ती

१. माहिती संग्रहण आणि प्रतिप्राप्ती म्हणजे काय ते समजते.
२. माहिती संग्रहण आणि प्रतिप्राप्ती पद्धती चे घटक, कार्य व मूल्यमापन समजून येते.
३. निर्देशनाची तत्वे, प्रकार , पद्धती माहिती होतात.

४. उल्लेख निर्देशन, सायन्स सायटेशन इंडेक्स, कि वर्ड निर्देशन यांचे स्वरूप व कार्यपद्धती समजते.
५. थिसॉरसचे कार्य माहित होते.
६. माहिती शोधाची तंत्रे , माहिती एकत्रीकरण आणि पुनर्संघटनाची आवश्यकता समजून येते.

२. LIB011 : ग्रंथालय आणि माहिती केंद्राचे व्यवस्थापन

उद्दिष्टे

१. व्यवस्थापनाचे सिद्धांत व आधुनिक व्यवस्थापन यांचे ग्रंथालयातील उपयोजन यांचा परिचय होणे .
२. पद्धती संरचना व पद्धती विश्लेषण यांची माहिती घेणे.
३. व्यवस्थापकीय तत्वे आणि कार्याचा विस्तृत परिचय करणे.
४. व्यवस्थापन तंत्रे ,संघटना तंत्रे,आर्थिक व्यवस्थापन व विपणन तंत्रे यांचा उपयोग माहित होणे.
५. ग्रंथालयाचे सर्वांगीण मूल्यमापन करता येणे .
६. ग्रंथालयाच्या इमारतीचा आराखडा ,ग्रंथालयाचे अंदाजपत्रक, मनुष्यबळ व्यवस्थापन यांची ओळख होणे.

निष्पत्ती

१. व्यवस्थापनाचे सिद्धांत व आधुनिक व्यवस्थापन यांचे ग्रंथालयातील उपयोजन यांचा परिचय होतो.
२. पद्धती संरचना व पद्धती विश्लेषण यांची माहिती होते.
३. व्यवस्थापकीय तत्वे आणि कार्याचा विस्तृत परिचय घेतला जातो.
४. व्यवस्थापन तंत्रे ,संघटना तंत्रे,आर्थिक व्यवस्थापन व विपणन तंत्रे यांचा उपयोग माहित होतो.
५. ग्रंथालयाचे सर्वांगीण मूल्यमापन करता येते.
६. ग्रंथालयाच्या इमारतीचा आराखडा ,ग्रंथालयाचे अंदाजपत्रक ,मनुष्यबळ व्यवस्थापन यांची ओळख होते.

३. LIB012 : ग्रंथालय आणि माहिती शास्त्राची संशोधन पद्धती

उद्दिष्टे

१. संशोधन या संज्ञेचा अर्थ समजणे.
२. संशोधनाचा विकास आणि ज्ञानवृद्धी यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करणे .
३. संशोधन प्रक्रीयेतील मुलभूत संज्ञांचा परिचय होणे.
४. संशोधनाच्या पद्धती माहित होणे.
५. संशोधन आराखडा तयार करण्याचे तंत्र माहित होणे.
६. माहिती संकलन आणि संग्रहण यांची तंत्रे जाणून घेणे.
७. बिब्लिओमेट्रिक्स व सायटेशन अनालिसिस यांचे व्यवस्थापनातील उपयोजन जाणून घेणे.

निष्पत्ती

१. संशोधन या संज्ञेचा अर्थ समजून येतो.
 २. संशोधनाचा विकास आणि ज्ञानवृद्धी यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट होतो.
 ३. संशोधन प्रकीयेतील मुलभूत संज्ञाचा परिचय होतो.
 ४. संशोधनाच्या पद्धती माहित होतात.
 ५. संशोधन आराखडा तयार करण्याचे तंत्र माहित होते.
 ६. माहिती संकलन आणि संग्रहण यांची तंत्रे जाणून घेता येतात.
 ७. बिब्लिओमेट्रिक्स व सायटेशन अनालिसिस यांचे व्यवस्थापनातील उपयोजन जाणून घेता येते.
४. LIB013 : ग्रंथालय आणि माहिती शास्त्र : वर्तमान घटना, घडामोडी

उद्दिष्टे

१. ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रातील वर्तमान घटना जाणून घेणे.
२. ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रातील नवनवीन संकल्पना समजून घेणे.
३. ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रातील चालू घडामोडींचा आढावा घेणे.
४. ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रातील चालू संशोधनाची माहिती घेणे.

निष्पत्ती

१. ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रातील वर्तमान घटना जाणून घेता येतात.
२. ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रातील नवनवीन संकल्पना समजून येतात.
३. ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रातील चालू घडामोडींचा आढावा घेता येतो.
४. ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रातील चालू संशोधनाची माहिती होते.

५. LIB201 : शैक्षणिक व संशोधन ग्रंथालये

उद्दिष्टे

१. महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय ग्रंथालयांची उद्दिष्टे व कार्ये सांगणे.
२. महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय ग्रंथालयांचे संशोधनातील योगदान जाणून घेणे.
३. वाचन संग्रह विकासाची धोरणे विचारात घेणे.
४. महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय ग्रंथालय सेवा आणि त्यांचे मूल्यमापनाचे निकष जाणून घेणे.
५. प्रशिक्षित ग्रंथालय सेवकांची कार्ये जाणून घेणे.
६. संशोधन ग्रंथालयाचे स्वरूप, सेवा आणि प्रकार जाणून घेणे.

निष्पत्ती

१. महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय ग्रंथालयांची उद्दिष्टे व कार्ये माहिती होतात.
२. महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय ग्रंथालयांचे संशोधनातील योगदान जाणून घेता येते.
३. वाचन संग्रह विकासाची धोरणे विचारात घेतली जातात.
४. महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय ग्रंथालय सेवा आणि त्यांचे मूल्यमापनाचे निकष जाणून घेतले जातात.
५. प्रशिक्षित ग्रंथालय सेवकांची कार्ये जाणून घेतली जातात.
६. संशोधन ग्रंथालयाचे स्वरूप, सेवा आणि प्रकार जाणून घेता येतात.

६. LIB202 : ग्रंथालय सेवा व उपक्रम

उद्दिष्टे

१. सार्वजनिक ग्रंथालये ही समाजोपयोगी संकल्पना विकसित करणे.
२. सार्वजनिक ग्रंथालयांच्या चळवळीची माहिती देणे.
३. सार्वजनिक ग्रंथालयासमोरील आव्हाने समजून घेणे.
४. डॉ रंगनाथन यांच्या पंचसूत्रांचा शालेय ग्रंथालयाच्या दृष्टीकोनातून विचार करणे.
५. विद्यार्थ्यांमध्ये वाचन कौशल्य निर्माण करण्यासाठी शालेय ग्रंथालयाचे उपक्रम माहित करणे.
६. दप्तरखाने/ अभिलेखागार या संज्ञांचे स्वरूप व विकास स्पष्ट करणे.
७. वस्तुसंग्रहालयांचे शिक्षणक्रम, प्रकार आणि वैशिष्ट्ये जाणून घेणे.

निष्पत्ती

१. सार्वजनिक ग्रंथालये ही समाजोपयोगी संकल्पना विकसित होते.
२. सार्वजनिक ग्रंथालयांच्या चळवळीची माहिती मिळते.
३. सार्वजनिक ग्रंथालयासमोरील आव्हाने समजून घेतले जातात.
४. डॉ रंगनाथन यांच्या पंचसूत्रांचा शालेय ग्रंथालयाच्या दृष्टीकोनातून विचार केला जातो.
५. विद्यार्थ्यांमध्ये वाचन कौशल्य निर्माण करण्यासाठी शालेय ग्रंथालयाचे उपक्रम माहित केले जातात.
६. दप्तरखाने/ अभिलेखागार या संज्ञांचे स्वरूप व विकास स्पष्ट केले जातात.
७. वस्तुसंग्रहालयांचे शिक्षणक्रम, प्रकार आणि वैशिष्ट्ये जाणून घेता येतात.

७. LIB203 : ग्रंथेतर साहित्याचे व्यवस्थापन

उद्दिष्टे

१. ग्रंथेतर साहित्याचे स्वरूप व व्याख्या समजून घेणे.
२. ग्रंथेतर साहित्याचे प्रकार व ग्रंथालयातील त्यांचे स्थान समजून घेणे.
३. ग्रंथेतर साहित्याचे उपार्जन ,वर्गीकरण ,तालिकीकरण करणे.
४. ग्रंथालयात असणाऱ्या ग्रंथेतर अमुद्रित व तत्सम साहित्याची माहिती घेणे.
५. ग्रंथेतर अमुद्रित साहित्याचे उपार्जन , वर्गीकरण व तालिकीकरण करता येणे.
६. ग्रंथेतर अमुद्रित साहित्याचा वापर व माहिती सेवा यांचे उपयोजन करणे.

निष्पत्ती

१. ग्रंथेतर साहित्याचे स्वरूप व व्याख्या समजून येते.
२. ग्रंथेतर साहित्याचे प्रकार व ग्रंथालयातील त्यांचे स्थान समजून घेता येते.
३. ग्रंथेतर साहित्याचे उपार्जन ,वर्गीकरण ,तालिकीकरण करता येते.
४. ग्रंथालयात असणाऱ्या ग्रंथेतर अमुद्रित व तत्सम साहित्याची माहिती घेतली जाते.
५. ग्रंथेतर अमुद्रित साहित्याचे उपार्जन , वर्गीकरण व तालिकीकरण करता येते.
६. ग्रंथेतर अमुद्रित साहित्याचा वापर व माहिती सेवा यांचे उपयोजन करता येते.

८ LIB301(T) : माहिती तंत्रज्ञानाचा ग्रंथालयात व माहितीकेंद्रात वापर

उद्दिष्टे

१. ग्रंथनिर्मितीचे वितरण व विक्री यांची माहिती घेणे
२. प्रतिलिपी आणि सूक्ष्मलिपी या संकल्पनांचा अर्थ समजून घेणे.
३. ग्रंथालय संगणक प्रणालींचा परिचय करणे.
४. संप्रेषण तंत्रज्ञानाची ओळख करून देणे.
५. ग्रंथालयात दैनंदिन पारंपारिक कामांसाठी संगणकाचा उपयोग करणे.
६. डेटाबेसची व्याख्या व संकल्पना समजून त्यांचे घटक जाणून घेणे.

निष्पत्ती

१. ग्रंथनिर्मितीचे वितरण व विक्री यांची माहिती होते .
२. प्रतिलिपी आणि सूक्ष्मलिपी या संकल्पनांचा अर्थ समजतो.
३. ग्रंथालय संगणक प्रणालींचा परिचय होतो.
४. संप्रेषण तंत्रज्ञानाची ओळख होते .
५. ग्रंथालयात दैनंदिन पारंपारिक कामांसाठी संगणकाचा उपयोग करता येतो.
६. डेटाबेसची व्याख्या व संकल्पना समजून त्यांचे घटक जाणून घेता येते.

९ LIB301(P) : माहिती तंत्रज्ञानाचा ग्रंथालयात व माहितीकेंद्रात वापर

उद्दिष्टे

१. इंटरनेट वापरण्यासाठीच्या पूर्वतयारीची माहिती घेणे.
२. इंटरनेट सर्फिंग द्वारे वेगवेगळ्या वेबसाईटला भेट देणे.
३. इंटरनेट चे घटक माहित करून घेणे.
४. ग्रंथालय प्रणाली SOUL ची ओळख करून घेणे.
५. SOUL प्रणाली वापरण्यासाठी लागणारे हार्डवेअर व सॉफ्टवेअरबद्दल माहिती घेणे.

निष्पत्ती

१. इंटरनेट वापरण्यासाठीच्या पूर्वतयारीची माहिती घेता येते
२. इंटरनेट सर्फिंग द्वारे वेगवेगळ्या वेबसाईटला भेट देता येते .
३. इंटरनेट चे घटक माहिती होतात.
४. ग्रंथालय प्रणाली SOUL ची ओळख होते.
५. SOUL प्रणाली वापरण्यासाठी लागणारे हार्डवेअर व सॉफ्टवेअरबद्दल माहिती होते.

१० LIB302 : साधन निर्मिती आणि संशोधन प्रकल्प

उद्दिष्टे

१. ग्रंथालयातील संशोधनाचे महत्व आणि स्वरूप ओळखता येणे.
२. शोधसाहित्याचे प्रकार माहित करणे.
३. प्रकल्पाविषयी संशोधन वाटचाल कशी होते हे जाणून घेणे.
४. लेखनाचे तंत्र माहित करणे.

निष्पत्ती

१. ग्रंथालयात संशोधनाचे महत्व आणि स्वरूप ओळखता येते .
२. शोधसाहित्याचे प्रकार माहित होतात .
३. कल्पाविषयी संशोधन वाटचाल कशी होते हे जाणून घेता येते .
४. लेखनाचे तंत्र माहित होते.
